

Yıl: 2, Sayı: 5, Aralık 2015, s. 418-433

INESJOURNAL
ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ
THE JOURNAL OF INTERNATIONAL EDUCATION SCIENCE

Nail YILDIRIM¹

İNCELEME SORUŞTURMA AÇISINDAN OKUL MÜDÜRLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Özet

Bu araştırmanın amacı okul müdürlerinin geçirdikleri inceleme, soruşturma konularını incelemek, yetersiz oldukları alanları belirlemek, böylece uygulamada bulunan okul yöneticilerine hizmet içi eğitim konusunda ışık tutmaktır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden “döküman analizi” yöntemi kullanılmıştır. Okul müdürlerinin inceleme ve soruşturma geçirme durumlarına ait veriler toplanırken geriye doğru son beş yıla kadar inceleme yapılmıştır. Araştırmada incelenen dökümanlar 2011 itibariyle son beş yıla aittir. Veriler, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Toplam 590 okul müdüründen 125 tanesi bir inceleme ve soruşturma geçirmiştir. Okul müdürlerinin geçirmiş oldukları inceleme ve soruşturmalar “göreve alanına ilişkin”, “bireysel davranış ve tutuma ilişkin” konularını içermektedir. İnceleme ve soruşturmaların 23’ü göreve ilişkin, 20’si tutum ve davranışa ilişkin olmak üzere toplam 43 farklı soruşturma konusu bulunmaktadır. İnceleme ve soruşturma konuları okul müdürlerinin 34’ü teknik yeterlik alanı, 9’u da insani yeterlik alanlarıyla ilişkili görülmektedir. Okul müdürleri disiplin yönetmeliğinde yer alan cezaları aldıkları ancak en fazla ihtar cezası aldıkları görülmektedir. Araştırma sonuçları, yönetici yetiştirme programlarında kullanılabilir.

Anahtar Sözcükler: Okul müdürü, inceleme, soruşturma, yeterlik, ceza

ANALYSIS OF SCHOOL PRINCIPALS IN TERMS OF INSPECTION -INVESTIGATION

Abstract

The purpose of this research is to analyze the issues where school principals went through inspection and investigation, to determine the areas where they are incompetent, hence to shed light on management training seminars for school managers at practice. In the research, one of the qualitative research methods, “document analysis” was employed. When collecting data about inspection and investigation of school principals the last five years are analyzed. The documents analyzed in the study belong to last five years by year of 2011. The data were analyzed by content analysis method. It is detected that 125 out of a total of 590 school principals had at least one inspection or investigation. The inspections

¹ Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
nail.yildirim@gop.edu.tr

and investigations about the school principals are classified as “related to the assigned position” or “related to the individual behavior and attitude”. There are 43 different investigation subjects 23 of which are related to the position, and the remaining 20 of them are related to behavior and attitude. Thirty four of the inspection and investigation subjects seem to be related to technical competency area of school principals and 9 of them seem to be related to humanitarian competency area. It is observed that school principals were given penalties mentioned in the discipline directive; however the highest penalty given was admonition. Results of the research can be used in management training programs.

Key words: School principal, inspection, investigation, qualification, penalty

GİRİŞ

Yöneticilerin okul düzeyinde işlevsel süreçleri; öğrenci işleri, personel işleri, öğretim işleri, eğitim işleri, okul işletmesi olarak sıralanabilir. Yönetimsel süreçler ise karar verme, planlama, örgütlenme, iletişim, etkileme, koordinasyon ve değerlendirme-denetim olmak üzere yedi başlık altında toplanabilir (Taymaz, 1997: 19). Yönetim süreçlerinin son basamağı denetimdir. Denetim, örgütsel amaçlardan sapmayı önlemek için, örgütün işleyişini izlemek ve düzeltmek sürecidir. Denetim, planların uygulanması ile elde edilen sonuçların değerini de ortaya koyar (Başaran, 1996: 73–74). Kurumlarda denetim gereklidir; çünkü denetim yoluyla performansın ölçülmesi gerekir. Bu yapılmaksızın, kurumlar öğrenmeye neden yatırım yapılması gerektiğini bilemeyecek ve öğrenmenin, kuruluşun amacına hizmet edip etmediğinden emin olamayacaktır (Garvin, 1999).

Türüne, amacına, kuruluşuna bakılmaksızın tüm örgütler denetimsiz çalışamaz (Başaran, 2000: 136). Denetim sürecinde görülen kusurlu durumlar incelenmekte gerekirse soruşturulmaktadır. Dünyanın her yerinde kurumların, kurallar çiğnendiğinde, cezalarla sonuçlanan disiplin mekanizmaları vardır (French, 1978: 336). Örgütler istenilen, beklenen davranışları iş görene benimsetmek için ödüllendirmeyi kullandığı gibi, istenilmeyen davranışlardan alıkoymak için cezalandırma yöntemini kullanmaktadırlar (Greenberg, 2005: 102-103).

Kamu görevlerini yürüten memur, öğretmen ve yöneticilerden bazılarının bilerek veya bilmeyerek zaman zaman kurallara uymadıkları görülmektedir. Bu durumlarda kanunlara dayandırılan yetki ve kurallara uymayan görevlinin kanunlara uygun davranması sağlanmakta ve gerekli durumlarda cezai işlemlere başvurulmaktadır. Kamu hizmetlerinin sağlıklı ve verimli bir şekilde gerçekleşmesi için inceleme ve soruşturma yapıp sorumlular hakkında gerekli işlemlerin yapılması gerekmektedir (MEB Teftiş Kurulu, 2006: 90).

Ceza hukukuna göre düzenlenmiş olan memur suçlarını, MYHK kapsamına giren ve girmeyen suçlar olmak üzere iki ayrı başlık altında incelemek gerekmektedir. MYHK kapsamındaki suçlar, görev nedeniyle işlenen suçlar şunlardır. Bunlar: 1. Görevin savsaklanması (ihmal) ya da geciktirilmesi, kötüye kullanılması, bırakılması ya da yapılmaması ve diğer eylemler sonucunda oluşan suçlar, 2. Gerçekdışı (sahte) belge (evrak) suçları, 3. Dilekçe hakkının kullandırılmaması, 4. Özel yaşamın korunması ve gizliliğine ilişkin suçlar, 5. Zor kullanma yetkisi bulunan kamu görevlisinin ölçü dışında güç kullanması, 6. Taşınır ve taşınmaz mallar üzerinde zorla tasarruf yapılması, 7. 237 Sayılı Taşıt Yasası kapsamındaki suçlar. MYHK kapsamı dışındaki suçlar: a. Zimmet, b.

İrtikâp, c. Rüşvet, d. Devlet sırlarına karşı işlenen suçlar ve casusluk, e. Mal bildirimine ilişkin suçlar, f. Adli görevlilere karşı işlenen suçlar, g. Atatürk aleyhine işlenen suçlar.

Disiplin Hukukuna Göre Memur Suçları

Memurların disiplin işlemlerine ilişkin genel düzenlemeler DMK ile yapılmış olmakla birlikte, bazı meslek gruplarıyla sınırlı ve yalnızca bu meslek gruplarına uygulanabilen yasalar bulunmaktadır. Bu meslek gruplarından biri de öğretmenlerdir. Bu bağlamda, ilköğretim öğretmenlerinin disiplin işlemlerine ilişkin öncelikli düzenlemeler 4357 sayılı yasa, ortaöğretim öğretmenleri, ilköğretim ve ortaöğretim okulu müdürleri için ise 1702 Sayılı yasa kapsamındadır. Disiplin, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) 124. maddesinde "Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla, yasa, tüzük ve yönetmeliklerin Devlet memuru olarak emrettiği ödevleri yurt içinde ya da yurt dışında yerine getirmeyenlere, uyulması zorunlu hususları yapmayanlara, yasakladığı işleri yapanlara durumunun niteliği ve ağırlık derecesine, eylemine uyan 125 maddedeki cezaların uygulanması" olarak tanımlanmıştır. **DMK'ın 125. maddesinde belirtilen cezalar şunlardır:**

Uyarma: Memura görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazılı olarak bildirilmesi olarak tanımlanmıştır. *Kınama:* Memura görevinde ve davranışlarında kusurlu yazılı olarak bildirilmesidir. *Aylıktan kesme:* Memurun brüt aylığından 1/30-1/8 oranında kesinti yapılmasıdır. *Kademe ilerlemesinin durdurulması:* Eylemin derecesine göre, memurun bulunduğu kademedeki ilerlemesinin 1-3 durdurulması olarak tanımlanmıştır. *Devlet memurluğundan çıkarma:* Bir daha atanmamak üzere memurluktan ayırma olarak tanımlanmıştır.

İlköğretim ve ortaöğretim okulu müdürleri ile ortaöğretimde çalışan öğretmenler ve ilköğretim müfettişlerinin disiplin işleri, İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun (1702 Sayılı Yasa) ile düzenlenmiştir. Yasadaki cezalar:

İhtar (uyarı): Yasa ve yönetmeliğinde belirtilerek yapılması gerekli görevlerin yerine getirilmesinde kusurlu davranmak (eylemin sonucuna göre daha ağırlaştırılabilir), ilkinde "İhtar", ikincisinde ise "Tevbih (paylama)" cezası uygulanır. *Ders ücretlerinin kesilmesi:* Özürsüz derse girmemek, ya da derste başka şeylerle uğraşmak, disiplin, öğretmenler vb. toplantılara özürsüz katılmamak (ilkinde ihtar cezası uygulanır), bir ayda iki kereden çok derse geç gelmek eylemleri karşısında öngörülen cezadır. *Maaş kesilmesi:* Arkadaşlarına ya da iş için gelenlere kötü davranmak, okul binası ve araç-gereçlerinin korunmasına özen göstermemek, yasal sorumluluğundaki işleri kasıtlı yapmamak, öğrenciyi dövmek, aynı suçtan dolayı iki kez tevbih cezası aldığı halde eylemi yinelemek, arkadaşlarını ve sorumluluğundakileri başkası yanında küçük düşürmek, gizlenmesi ve belli edilmemesine olanak bulunmayacak biçimde sarhoş olarak gezmek eylemlerinin karşılığı olarak verilen cezadır. *Kıdem indirilmesi:* Sınavlarda not vermede tarafsızlığını yitirmek, amirine saldırmak eylemleri bu cezayı gerektirmektedir. *Derece indirilmesi:* Sarhoş olarak okula gelmek, kumar oynamayı alışkanlığa dönüştürmek, ya da genel yerlerde kumar sayılan oyunlarla uğraşmak, bir tarafı korumak ya da mağdur etmek amacıyla, görevli olduğu soruşturmayı gerçeğe uygun yapmamak eylemlerinin karşılığı olarak verilmektedir. *İstifa etmiş (çekilmiş) sayılmak:* Yeni atandığı göreve özürsüz 15 gün içinde aşlamamak, ders yılı başında görevine özürsüz gelmemek, ders yılı içinde özürsüz bir hafta göreve

gelmemek, bir yılda dört kez ders ücreti kesilme cezası almak durumunda bu ceza verilmektedir. *Meslekten çıkarılmak*: Öğrenciye karşı ve dışarıda öğretmenlikle bağdaşmayan iffetsizliği kesinleşmek, öğrenciyi, Bakanlık, okul amirleri, öğretmen ve memurları aleyhine saygısızlığa özendirmek, müdür, başöğretmen, öğretmen ve maarif müfettişleri görevini yürütürken öğrenciye kopya vermek eylemlerinin karşılığı olarak belirlenmiştir.

Soruşturmacılar, kendilerine verilen “Disiplin yönünden soruşturulması” ya da “İncelenmesi, gerektiğinde soruşturulması” biçimindeki yazılı emirler üzerine soruşturmaya başlarlar. Soruşturma tamamlandığında, emri veren makama soruşturma sırasındaki bilgi ve belgelerin ekli olduğu *disiplin soruşturması raporu* ya da *idari soruşturma raporu* adı verilen bir rapor sunulur (MEB. Teftiş Kurulu, 2006, 114; Başar, 1993, 59; Pınar, 2003, 721).

Mevcut araştırmada okul müdürlerinin görevleri esnasında yaşadıkları inceleme soruşturma durumları incelenmiştir. İnceleme ve soruşturma işlemleri “Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği” (2005) ile belirlenmiştir. Okullarda yapılan inceleme soruşturmalar görevlendirilen müfettişler veya başka bir muhakkik tarafından yapılır. İnceleme ve soruşturma görevi müfettişlere ek bir sorumluluk ve yük getirdiği çeşitli araştırmalarca da ortaya konulmaktadır. Gündüz (2008) araştırma bulgusuna göre, teftiş sisteminin, daha çok rehberlik ve iş başında yetiştirme odaklı olması gerekmektedir. Beyhan’ın (2010: 166) maarif müfettişlerinin disiplin soruşturmalarında karşılaştıkları sorunlar adlı araştırması sonucunda müfettişler en çok; isimsiz dilekçelerin ve elektronik postaların işleme konması, ismi ve adresi belli olmayan muhbirlerin adres bilgilerine ulaşılamaması, yol ve diğer giderlerin sonradan ödenmesi gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Ülker ve Kaya’nın (2010) “İlköğretim Müfettişlerinin Rehberlik, Değerlendirme ve Soruşturma Rollerini Hakkında Öğretmen Görüşlerinin Saptanması” adlı araştırmasında müfettişlerin rehberlik yaparken öğretmenlerin kusurlarına odaklandığı, soruşturma için okula geldiklerinde gerilim havası oluştuğu belirtilmiştir.

Okul müdürleri hakkında yapılan inceleme ve soruşturma işlemlerinin konusu onların göreve ilişkin eksik alanlarını diğer bir deyişle yetersizlik alanlarını da ortaya koymaktadır. Yeterlik, bireyden beklenen rolleri oynama gücüdür (Açıkalın, 1998: 69). Okul müdürlerinden beklenen rollerin eksik kalması yetersizlikleri anlamına gelmektedir. Yeterlik, bir meslek için gereken bilgi ve beceriye sahip olma (Başaran, 2000; Töremen ve Kolay, 2003) olarak görüldüğünde okul yöneticilerinin teknik, insancıl ve kavramsal yeterliklere sahip olmaları beklenir (Katz, 1956, Akt: Bursalıoğlu, 1981).

Okul yöneticiliği yorucu bir pozisyonudur (Yaman, Bayrakçı, Yaman, 2002;145). Yapılan bir araştırmada okul yöneticiliğinin müdürlere ruhsal bedensel rahatsızlıklar oluşturma gibi olumsuz etkileri ortaya konmuştur. Olumsuz etkiler olarak, sağlık, zaman, mesleki gerileme, aile, psikolojik, fiziksel gerileme olarak sıralanmıştır (Yıldırım, 2011). İnceleme ve soruşturma sonuçları okul müdürünün görevini yapma durumunu olumsuz etkileyebilmektedir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na (DMK) göre aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezası alan memurlar daire başkanlığı ve üzerindeki görevlere atanamazlar. Devlet memurluğundan çıkarma cezası alanlar ise bir daha devlet memurluğuna atanamazlar.

Okul müdürlerinin görevlerini yerine getirirken geçirdikleri inceleme ve soruşturmaya ilişkin ilgili alan yazında araştırmalara sık rastlanamamıştır. Araştırmanın amacı, okul müdürlerinin geçirdikleri inceleme, soruşturma konularını incelemek, yetersiz oldukları alanları belirleyerek hizmet içi eğitime ışık tutmaktır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Son beş yıl içerisinde Tokat merkez ve ilçelerinde görev yapan okul müdürlerinin geçirmiş oldukları inceleme ve soruşturmalar dikkate alındığında:

1. Yapılan inceleme ve soruşturmanın müdürlerin görev yaptığı okul türüne göre dağılımı nasıldır?
2. Yapılan inceleme ve soruşturmanın müdürlerin görev yerine göre dağılımı nasıldır?
3. Yapılan inceleme ve soruşturmanın müdürlerin görev durumuna göre dağılımı nasıldır?
4. Yapılan inceleme, soruşturmaların konuları ve ilgili yeterlik alanları nelerdir?
5. Müdürler hakkında yapılan inceleme ve soruşturmaların sonucunda önerilen cezalar nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden “döküman analizi” yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Tanımda yer alan “kuram oluşturma”, toplanan verilerden yola çıkarak daha önceden bilinmeyen birtakım sonuçları birbiri ile ilişkisi içinde açıklayan bir modelleme çalışması anlamına gelmektedir (Glasser, 1978; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005: 40-41). Döküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu/olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Eğitimle ilgili araştırmalarda; ders kitapları, eğitim programı, okul içi ve okul dışı yazışmalar, resmi dosyalar ve belgeler vb. araştırmanın problemine göre döküman analizine konu olabilmektedir (Bogdan ve Biklen, 1992; Goetz ve LeCople, 1984; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2005:188). Araştırmada okul müdürlerinin görevini yerine getirirken görevlerine ilişkin geçirmiş oldukları inceleme, soruşturma durumlarını incelemek üzere kayıtlı belgeler incelenmiştir. Okul müdürlerinin inceleme ve soruşturma geçirme durumlarına ait veriler toplanırken geriye doğru son beş yıla kadar inceleme yapılmıştır. Bunun nedeni, daha çok veri üzerinde değerlendirme yapmaktır.

Çalışma Evreni

Araştırmanın çalışma evrenini ilinde (ilin ismi etik problem olma kaygısından verilmemiştir) son beş yıldır görev yapan tüm okul müdürleridir. Çalışma evreninin tamamında çalışılmıştır. Çalışma evrenine ilişkin veriler Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Çalışma evreninde bulunan okullara ilişkin sayısal veriler

İnceleme Soruşturma Açısından Okul Müdürlerinin Değerlendirilmesi

Anaokulu	İlköğretim	Ortaöğretim	Yaygın Eğitim Kurumu	Toplam
11	488	73	18	590

Araştırmanın çalışma evreni (Tablo 1) incelendiğinde, 11’i anaokulu, 488’i ilköğretim, 73’ü ortaöğretim ve 18’i yaygın eğitim kurumu olmak üzere toplam 590 okul bulunmaktadır. Okulların büyük çoğunluğu ilköğretim okuludur. Bu durum, ilköğretimin zorunlu olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Veri Toplama Araçları

Mevcut çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen “Okul Müdürleri İnceleme Soruşturma Formu” kullanılmıştır. Formda, inceleme ve soruşturma geçiren okul müdürünün görev yaptığı okul türü (anaokulu, ilköğretim, ortaöğretim, yaygın eğitim kurumu), görev durumu (müdür, müdür vekili, müdür yetkili öğretmen), görev yaptığı yerleşim yeri (köy, kasaba, ilçe merkezi, il merkezi), geçirdiği inceleme ve soruşturmanın konusu, yapılan inceleme veya soruşturma sonucunda önerilen disiplin cezası başlıkları yer almaktadır. Araştırma için il Milli Eğitim Müdürlüğü’nden izin alınmıştır. Hazırlanan form, inceleme ve teftiş bürosunda bulunan görevliler tarafından doldurulmak kaydıyla araştırmaya izin verilmiştir. Böylece hangi müdürün inceleme ve soruşturma geçirdiği araştırmacı tarafından öğrenilmemiştir. Formun hazırlanması sırasında 2 öğretim elemanından, il Milli Eğitim Müdürlüğü’nde görevli 1 yönetici, 2 maarif müfettişi olmak üzere toplam 5 kişiden uzman görüşü alınmıştır.

Verilerin Analizi

Teftiş bürosundan alınan “Okul Müdürleri İnceleme Soruşturma Formu” içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi yapılırken; formda yer alan veriler; inceleme ve soruşturma geçiren okul müdürünün görev yaptığı okul türü (anaokulu, ilköğretim, ortaöğretim, yaygın eğitim kurumu), görev durumu (müdür, müdür vekili, müdür yetkili öğretmen), görev yaptığı yerleşim yeri (köy, kasaba, ilçe merkezi, il merkezi), geçirdiği inceleme, soruşturmanın konusu ve ilgili yeterlik alanı, yapılan inceleme veya soruşturma sonucunda önerilen disiplin cezası başlıkları ayrı ayrı analiz edilerek kategorileştirilmiştir. Verilerin analizi esnasında tereddüte düşülen konularda maarif müfettişleri başkanıyla görüşülmüş ve veri onayı yapılmıştır. Örneğin işlemde kaldırma cezasıyla ilgili tereddüt oluşmuş ve oluşan tereddüt görüşmeler sonucu giderilmiştir.

Araştırmanın iç geçerliğini artırmak için görüşme formu geliştirilirken ilgili alan yazın incelemesi sonucunda konu ile ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Araştırmanın dış geçerliğini artırmak için araştırmacılar, süreçte yapılanları ayrıntılı bir biçimde tanımlamıştır. Doküman analizi aşamasında araştırma güvenilirliğini artırmak amacıyla elde edilen formlar her bir araştırmacı tarafından temalar ve alt kodlar tarafından eş zamanlı olarak oluşturularak karşılaştırılmış ve ortak görüşler doğrultusunda ortaya koyulmuştur. Son olarak oluşturulan tema ve alt kodların uygunluğu bir alan uzmanı tarafından incelenerek nihai hali belirlenmiştir.

BULGULAR

INESJOURNAL

Bu bölümde analiz edilen verilere ilişkin bulgular, araştırmanın alt problem sırasına göre verilmektedir.

1. Yapılan inceleme ve soruşturmanın müdürlerin görev yaptığı okul türüne göre dağılımı

Tablo 2. Yapılan inceleme ve soruşturmanın müdürlerin görev yaptığı okul türüne göre dağılımı

Okul türleri	Yapılan inceleme ve soruşturma sayısı n=125	%
Anaokulu	1	0,8
İlköğretim	104	83,2
Ortaöğretim	18	14,4
Yaygın eğitim	2	1,6
Toplam	125	100

Yapılan inceleme ve soruşturmanın müdürlerin görev yaptığı okul türüne göre dağılımı (Tablo 2) incelendiğinde en fazla ilköğretim okul müdürlerinin inceleme/soruşturma geçirdikleri görülmektedir (n= 104, % 83,2). Bu durum okulların dağılımı ile doğru orantılı görülmektedir.

2. Yapılan inceleme ve soruşturmanın müdürlerin görev yerine göre dağılımı

Tablo 3. Yapılan inceleme ve soruşturmanın müdürlerin görev yerine göre dağılımı

Müdürlerin görev yerleri	Yapılan inceleme ve soruşturma sayısı n=125	%
Köy	42	33,6
Kasaba	5	4
İlçe	33	26,4
İl merkezi	45	36
Toplam	125	100

Okul müdürlerinin görev yeri değişkeni (Tablo 3) incelendiğinde, en fazla il ve ilçe merkezinde görev yapan okul müdürleri inceleme ve soruşturma geçirdikleri görülmektedir. Bu durum, il ve ilçe merkezinde bulunan okulların öğrenci, personel sayısının fazlalığıyla dolayısıyla sorunların fazlalığıyla ilişkilendirilebilir. Bunu köyde çalışan okul müdürleri izlemektedir. En az da kasabada görev yapan okul müdürlerinin inceleme, soruşturma geçirdikleri görülmektedir.

3. Yapılan inceleme ve soruşturmanın müdürlerin görev durumuna göre dağılımı

Tablo 4. Yapılan inceleme ve soruşturmanın müdürlerin görev durumuna göre dağılımı

Müdürlerin görev durumları	Yapılan inceleme ve soruşturma sayısı n=125	%
Müdür	74	59,2
Müdür Vekili	13	10,4
Müdür Yetkili Öğretmen	38	30,4
Toplam	125	100

Okul müdürlerinin görev durumu değişkeni (Tablo 4) incelendiğinde, kadrosu müdür olanlar en fazla inceleme/soruşturma geçirdikleri görülmektedir (n=74, %59,2). Bunu müdür yetkili öğretmen izlemektedir (n=38, %30,4). En az da müdür vekilleri soruşturma geçirdikleri görülmektedir (n=13, %10,4). Bu durum, müdür vekillerinin kendilerini doğrudan müdür vekillerinin sayısıyla ve daha az risk almak istemeleri ihtimalleriyle açıklanabilir.

4. İnceleme, Soruşturmaların Konusu ve İlgili Yeterlik Alanı

Okul müdürlerinin geçirmiş oldukları inceleme ve soruşturma konuları analiz edildiğinde iki tema altında toplandığı görülmektedir. Bu temalardan birisi “*göreve alanına ilişkin*”, ikincisi “*bireysel davranış ve tutuma ilişkin*” inceleme ve soruşturmalardır.

4.1. Okul müdürlerinin “*görev alanına ilişkin*” geçirdikleri incelemeler, soruşturmalar ve ilgili yeterlik alanı

Tablo 5. Okul müdürlerinin göreve ilişkin geçirdikleri inceleme, soruşturmalar

S. N	Alt tema	Kodlanmış İnceleme ve Soruşturma Konuları	Önerilen Ceza	İlgili yeterlik alanı	f
1	Veri Girişi	İlşis modülüne veri girişi yapmamak	İhtar	Teknik	43
2		Ders kitapları ile ilgili ilşis modülüne veri girişi yapılmadığı	İhtar	Teknik	21
3		Öğrenci diploma notlarının girilmesinde dikkatli davranmamak.	İhtar	Teknik	2
4	İhale	Gıda ihalelerinde şikayetçiye teklif mektubu verilmemesi nedeniyle ihaleye katılmadığı	İşlemden kaldırma	Teknik	3
5		İhale şartnamesini eksik düzenlemek	Uyarma	Teknik	1
6		Hizmet alım ihalelerinde 8/c maddesine aykırı davranmak	İhtar	Teknik	1
7	Görev	Vazifelerin ifasında kusur etmek	İhtar	Teknik	9

8	Verilen emir ve görevleri tam ve zamanında yapmamak	Uyarma	Teknik	4
9	Okul araç gereçlerinin muhafazasında ihmalkar davrandığı.	Maaş kesimi	Teknik	2
10	Öğretmen hakkında yaptığı soruşturmayı zaman aşımına uğrattığı	Uyarma	Teknik	1
11	Norm kadro düzelmesi yapmamak	Ücret kesimi	Teknik	1
12	MEM'nün dört defa yazılı emirlerine rağmen okuma yazma kursu açılmadığı	Kınama	Teknik	1
13	Görevine karşı kayıtsızlık göstermek	Kınama	Teknik	3
14	Karneleri erken dağıttığı, okul ve öğrencilerle ilgilenmediği	İşlemden kaldırma	Teknik	1
15	Öğrenci servislerinin yolcu aldıklarını müdürün ilgili yerlere bildirmemek	İşlemden kaldırma	Teknik	1
16	Mevzuata uygun davranmamak	İşlemden kaldırma	Teknik	1
17	Ders saati değişikliğini ilgililere zamanında duyurmamak	İhtar	Teknik	1
18	Okul aile birliği toplantısı yapmamak	İhtar	Teknik	1
19	Okuldaki disiplinsizlik	Uyarma	Teknik	1
20	Kayıt parası ve diploma parası almak	Aylıktan Kesme	Teknik	1
21	Okulda meydana gelen hırsızlık olayı	İşlemden kaldırma	Teknik	1
22	Rehberlik v	kınama	Teknik	1
23	Teftiş	Maaş kesimi	Teknik	1

Okul müdürlerinin “görev alanına ilişkin” geçirdikleri inceleme ve soruşturmalar (Tablo 5) incelendiğinde;

- Okul müdürleri görev alanına ilişkin inceleme/soruşturma konuları 4 alt tema da toplanmaktadır. Bunlar: “Veri girişi, ihale, göreve ilişkin diğer ve rehberlik teftiş” temalarıdır.
- Okul müdürlerinin görev alanına ilişkin 23 farklı konuda disiplinsizlik gösterdikleri görülmektedir.

İnceleme Soruşturma Açısından Okul Müdürlerinin Değerlendirilmesi

- Göreve ilişkin olarak okul müdürlerinin disiplinsizlik konularından en fazlası “İlsis modülüne veri girişi yapmamak” (f= 43) konusu olduğu görülmektedir. Bunu “Ders kitapları ile ilgili ilsis modülüne veri girişi yapılmadığı” (f= 21) izlemektedir. Bu duruma, e-kayıt işlemlerin ülkede son yıllarda hızlanması neden olmuş olabilir.
- Okul müdürleri “Vazifelerin ifasında kusur etmek” (f= 9), “Verilen emir ve görevleri tam ve zamanında yapmamak” (f= 4), “Görevine karşı kayıtsızlık göstermek” (f= 3) konularında daha fazla disiplinsizlik gösterdikleri görülmektedir.
- Okul müdürlerinin görev alanına ilişkin konularda yapılan inceleme/soruşturma cezaları; uyarma, maaş kesimi, ücret kesimi, kınamadır.
- Okul müdürlerinin görev alanına ilişkin 23 farklı konuda geçirmiş oldukları inceleme/soruşturma durumları görevlerine ilişkin olduğu için tamamı teknik yeterlik alanıyla ilgili görülmektedir.

4.2. Okul müdürlerinin “bireysel davranış ve tutuma ilişkin” geçirdikleri incelemeler, soruşturmalar ve ilgili yeterlik alanı

Tablo 6. Okul müdürlerinin “bireysel davranış ve tutuma ilişkin” geçirdikleri inceleme ve soruşturmalar ve ilgili yeterlik alanı

S. N.	Alt Temalar	Kodlanmış Konuları	İnceleme ve Soruşturma	Önerilen Ceza	İlgili yeterlik alanı	f
1	Öğrenci	Öğrenciyi döverek sakatlamak		Ders ücreti kesimi	İnsani	2
2		İçkili okula gelerek arkadaşları ile kavga eden öğrenci hakkında işlem yapmamak		İhtar	Teknik	1
3		Öğrencilere taciz		kademe ilerlemesi durdurulma	İnsani	1
4		Öğrenciler ve sınıflar arasında ayrımcılık yaptığı		İşlemden kaldırma	Teknik	1
5		Anaokulu öğrenci kaydında torpil yaptığı		İşlemden kaldırma	İnsani	1
6		Öğrenci kıyafetleri değişikliğinde usulsüzlük yapmak		İşlemden kaldırma	Teknik	1
7	Personel	Arkadaşlarına sözle hakaret etmek		İhtar	İnsani	3
8		Anneler günü programı biletlerinin parasını öğretmenlerden almak		İşlemden kaldırma	Teknik	1
9		Öğretmen ile arasındaki anlaşmazlık,		İhtar	İnsani	1

uyumsuzluk					
10		Okuldan erken ayrılma	İhtar	Teknik	1
11		657 Sayılı kanunun 7,8 ve10 maddelerine uygun tutum ve davranış sergilememek	İşlemden kaldırma	Teknik	1
12		Okulda keyfi uygulamalar yaptığı	İşlemden kaldırma	Teknik	1
13		Köy halkı ile uyum sağlayamadığı	İşlemden kaldırma	İnsani	1
14		Borçlarını ödememek	Uyarma	İnsani	1
15	Davranış	Yönetim ve uygulamalarda keyfi davranmak	İşlemden kaldırma	insani	1
16		Muallimlik vakarına yakışmayacak hal ve hareketlerde bulunmak	İhtar	İnsani	2
17		Derse girmemek	Ders ücreti kesimi	Teknik	1
18		Okula geç gelmek	İşlemden kaldırma	Teknik	1
19		Toplantıya katılmamak	Aylıktan kesme	Teknik	1
20		Hizmetiçi eğitim kursuna katılmamak	İşlemden kaldırma	Teknik	1

Okul müdürlerinin “bireysel davranış ve tutuma ilişkin” geçirdikleri inceleme ve soruşturmalar (Tablo 6) incelendiğinde;

- Okul müdürleri bireysel davranış ve tutuma ilişkin inceleme/soruşturma konuları 3 alt tema da toplanmaktadır. Bunlar: “Öğrenci, personel, davranış” temalarıdır.
- Okul müdürlerinin bireysel davranış ve tutuma ilişkin 20 farklı konuda disiplinsizlik gösterdikleri görülmektedir.
- Bireysel davranış ve tutuma ilişkin olarak okul müdürlerinin disiplinsizlik konularından en fazlası “Arkadaşlarına sözle hakaret etmek” (f= 3) konusu olduğu görülmektedir. Bunu “Öğrenciyi döverek sakatlamak” (f=2) ve “Muallimlik vakarına yakışmayacak hal ve hareketlerde bulunmak” izlemektedir
- Okul müdürlerinin bireysel davranış ve tutuma ilişkin konularda yapılan inceleme/soruşturma cezaları; kademe ilerlemesi durdurulması, ders ücreti kesimi, uyarma, maaş kesimi, ihtaradır.

- Okul müdürlerinin bireysel davranış ve tutuma ilişkin 20 farklı konuda geçirmiş oldukları inceleme/soruşturma durumlarından 9'u insani yeterlik alanı, 11'i de teknik yeterlik alanıyla ilişkilidir.

5. İnceleme ve soruşturmaların sonucu önerilen cezalar

Tablo 7. İnceleme ve soruşturmaların sonucu önerilen cezalar

S.N.	İnceleme ve soruşturma sonucu önerilen ceza	f	%
1	İhtar	71	56,8
2	İşlemden kaldırma	31	24,8
3	Uyarma	10	8
4	Aylıktan kesme	4	3,2
5	Kınama	5	4
6	Ders ücreti kesimi	3	2,4
7	Kademe ilerlemesinin durdurulması	1	0,8
Toplam		125	100

Okul müdürlerinin yapmış oldukları davranışlara konu olan inceleme ve soruşturmaların sonucu önerilen cezalar (Tablo 7) incelendiğinde en fazla ihtar (f= 71, %56,8) cezası aldıkları görülmektedir. Bunu Uyarma (f= 10, % 8) izlemektedir. Okul müdürlerinden 5'i kınama, 4' aylıktan kesme, 3'ü ders ücreti kesim cezası, 1'i de kademe ilerlemesinin durdurulması cezaları almışlardır. Cezaların 31 tanesi işlemden kaldırılarak uygulanmamıştır. Bu durumda okul müdürleri disiplin yönetmeliğinde yer alan cezaları aldıkları ancak en fazla ihtar cezası aldıkları görülmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Son beş yıl içerisinde görev yapan okul müdürlerine yönelik yapılan inceleme ve soruşturmalar incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar çıkmaktadır:

- Toplam 590 okul müdüründen 125 tanesi bir inceleme ve soruşturma geçirmiştir.
- Yapılan inceleme ve soruşturmanın müdürlerin görev yaptığı okul türüne göre dağılımı incelendiğinde en fazla ilköğretim okul müdürlerinin inceleme/soruşturma geçirdikleri görülmektedir.
- En fazla il ve ilçe merkezinde görev yapan okul müdürleri inceleme ve soruşturma geçirdikleri görülmektedir.
- Kadrosu müdür olanlar en fazla inceleme/soruşturma geçirdikleri görülmektedir (n= 74, % 59,2).

Okul müdürlerinin geçirmiş oldukları inceleme ve soruşturma konuları analiz edildiğinde iki tema altında toplandığı görülmektedir. Bu temalardan birisi “*göreve alanına ilişkin*”, ikincisi “*bireysel davranış ve tutuma ilişkin*” inceleme ve soruşturmalarıdır. Okul müdürlerinin “*görev alanına ilişkin*” geçirdikleri inceleme ve soruşturmalar incelendiğinde; Okul müdürleri görev alanına ilişkin inceleme/soruşturma konuları 4 alt tema da toplanmaktadır. Bunlar: “Veri girişi, ihale, göreve ilişkin diğer ve rehberlik teftiş” temalarıdır. Okul müdürlerinin görev alanına ilişkin 23 farklı konuda disiplinsizlik gösterdikleri görülmektedir. Bu sonuç, Görgülü, (2007)’nün öğretmenlerin geçirdikleri soruşturmalar üzerine yapılan araştırma sonucuna benzerlik göstermektedir. Görgülü araştırmasında (2007), en çok disiplin soruşturmasına konu olan eylem kategorileri “Görevde düzensiz, kusurlu davranmak, verilen emir ve görevleri zamanında ya da kasıtlı yapmamak, karşı çıkmak” ve “Göreve gelmemek, geç gelmek ya da erken ayrılmak” olarak bulunmuştur. En az disiplin soruşturması başlatılan eylem kategorilerinin ise “Kumar alışkanlığı ve genele açık yerlerde oynamak” ve “Mal bildiriminde bulunmamak” olduğu ortaya çıkmıştır.

Okul müdürleri özellikle veri girişi, ilgis işlemlerinden çok sayıda disiplin soruşturması geçirdiği görülmektedir. Bu durum okul müdürlerinin bilgisayar teknolojisini etkin kullanmamalarıyla ilişkilendirilebilir. Ancak bu bulgu, Çelikten (2002)’ in araştırmasındaki, “okul müdürlerinin bilgi teknolojisine karşı olumlu tutum takındığı görülmekte” bulgusuyla çelişmektedir. Tutumun davranışa dönüşme oranı araştırılabilir. Ayrıca okul müdürlerine yönetimde bilgisayar kullanma konusunda çalışmalar yapılabilir.

- Okul müdürleri bireysel davranış ve tutuma ilişkin inceleme/soruşturma konuları 3 alt tema da toplanmaktadır. Bunlar: “*Öğrenci, personel, davranış*” temalarıdır. Okul müdürlerinin bireysel davranış ve tutuma ilişkin 20 farklı konuda disiplinsizlik gösterdikleri görülmektedir.
- Okul müdürlerinin bireysel davranış ve tutuma ilişkin konularda yapılan inceleme/soruşturma cezaları; kademe ilerlemesi durdurulması, ders ücreti kesimi, uyarma, maaş kesimi, ihtarır.
- Okul müdürlerinin bireysel davranış ve tutuma ilişkin 20 farklı konuda geçirmiş oldukları inceleme/soruşturma durumlarından 9’u insani yeterlik alanı, 11’i de teknik yeterlik alanıyla ilişkilidir.
- İnceleme ve soruşturma sonunda okul müdürleri en fazla *ihtar* cezası aldıkları görülmektedir. Bunu *uyarma* cezası izlemektedir. Okul müdürlerinden 5’i kınama, 4’ aylıktan kesme, 3’ü ders ücreti kesim cezası, 1’i de kademe ilerlemesinin durdurulması cezaları almışlardır. Cezaların 31 tanesi işlemde kaldırılarak uygulanmamıştır.
- İnceleme ve soruşturmaya konu olan 125 okul müdüründen 94 tanesi ceza aldığı görülmektedir.
- İnceleme ve soruşturmaların 23’ü göreve ilişkin, 20’si tutum ve davranışa ilişkin olmak üzere toplam 43 farklı soruşturma konusu bulunmaktadır.
- İnceleme ve soruşturma konuları 4’ü *görev* boyutunda, 3’ü *davranış* boyutunda olmak üzere 7 alt temada toplanmaktadır.

İnceleme Soruşturma Açısından Okul Müdürlerinin Değerlendirilmesi

- İnceleme ve soruşturma konuları okul müdürlerinin 34'ü teknik yeterlik alanı, 9'u da insani yeterlik alanlarıyla ilişkili görülmektedir. Bu bulguya bağlı olarak okul müdürleri en fazla teknik alanda yetersiz olduğu sonucuna ulaşılabilir. Başar (1993: 66)'a göre teknik yeterlikler, göreve ilişkin etkinlik alanlarındaki teknik bilgi ve becerilerdir. Görev gereklerini yerine getirebilmek için kullanılacak yöntemler, teknikler, süreçler ve işlemlerle ilgili teknik bilgi ve becerilerin tümü, o görevin teknik etkinliklerini oluşturur. Şahin'e (2000: 254-259) göre, bir ilköğretim okulu müdürünün görevini etkili şekilde yerine getirebilmesi için sahip olması gereken yeterlik alanlarının; öğretim liderliği, araştırma ve mesleki gelişim, insan kaynaklarının yönetimi, okul-çevre ilişkileri, iletişim, öğrenci işleri, okul işletmeciliği, kişilik özellikleri başlıkları altında toplandığı görülmüştür.
- Okul müdürleri disiplin yönetmeliğinde yer alan cezaları aldıkları ancak en fazla *ihbar* cezası aldıkları görülmektedir.

Araştırmada okul müdürlerinin yeterliklerine olumsuz açıdan yani yetersizlik alanlarından bakılmıştır. Okul müdürlerinin daha çok göreve ilişkin kusurlu davranışlarının olması teknik alanda daha az yeterli olduklarını göstermektedir. Karakuş ve Töremen (2006) araştırmalarında, ilköğretim okul yöneticilerinin genel olarak yöneticilik özelliklerini yansıttıkları, bunun yanında modern liderlik davranışlarının birçoğunu yansıtmadıkları sonucuna bağlı olarak okul yöneticilerinin yetersiz oldukları alanlar dikkatle irdelenerek, hizmet içi eğitim programlarıyla gelişimsel ihtiyaçları karşılanmaları gerektiği ifade edilmektedir. Bu sonuca bağlı olarak okul müdürlerinin teknik yeterlikleri konusunda hizmet-içi eğitim verilebilir.

Ayrıca,

- Okul müdürleri üzerine yapılan inceleme soruşturma araştırması sonucu onların hizmet içi seminerlerine uygulayıcılar açısından ışık tutabilir.
- Alınan cezaların okul müdürlerinde oluşturduğu olumsuzluklar araştırılabilir. Zira inceleme soruşturma sonuçları yorucu ve tüketici olabilmektedir. Dağlı'nın (2006) yapmış olduğu araştırmada duygusal tükenmişlik boyutunda okul yöneticilerinin %37.5'inin; duyarsızlaşma boyutunda %35.0'nin ve kişisel başarı boyutunda %34.1'inin yüksek düzeyde tükenmişlik yaşadığı saptanmıştır.
- İnceleme, soruşturma sonuçlarının diğer okul müdürleri üzerindeki etkileri araştırılabilir.
- Alınan cezaların idari mahkemeye götürülme oranları araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, A. (1998). *Okul yöneticiliği*, Öncü Basımevi, Ankara.
- Başar, H. (1993). *Eğitim denetçisi: rolleri, yeterlikleri, seçilmesi, yetiştirilmesi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Başaran, İ. E. (1996). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Yargıcı Matbaası,

INESJOURNAL

Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi / The Journal of International Education Science
Yıl: 2, Sayı: 5, Aralık 2015, s. 418-433

- Beyhan, A. (2010). İlköğretim müfettişlerinin disiplin soruşturmalarında karşılaştıkları sorunlar. *1. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Sempozyumu*.
- Bursalıoğlu, Z. (1981). *Eğitim Yöneticisinin Yeterlikleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını
- Çelikten, M. (2002). Okul müdürlerinin bilgisayar kullanma becerisi. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı, 155-156.
- Dağlı, A. (2006). Okul yöneticilerinin tükenmişlik düzeyleri. *Eğitim Araştırmaları*, 25, 85-95
- Devlet Memurları Kanunu (657). Erişim tarihi ve adresi: Aralık 24, 2010. <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/388.html>.
- French, W. L. (1978). *The Personel management process human resources administration and devolopment* (4.ed.). Boston: Houghton Mifflin Company.
- Garvin, D.A. (1999). *Öğrenen bir örgüt yaratmak. Bilgi yönetimi*. Çev.: Gündüz Bulut, MESS Yayını, No:293, İstanbul, 50-81.
- Görgülü, S. (2007). *Milli eğitim bakanlığına bağlı kurumlarda çalışan öğretmenler hakkında açılan soruşturmalar ve sonuçları*. Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Greenberg, J. (2005). *Managing behavior in organizations*. (4.ed.).Newjersey: Pearson Prentice Hall Education İnternational.
- Gündüz, Y. (2008). *Avrupa birliğine uyum sürecinde Millî Eğitim Bakanlığı teftiş sisteminin yenilenme ihtiyacı*. Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun. (1702). Erişim tarihi ve adresi: Aralık 24, 2010 <http://www.meb.gov.tr/mevzuatbankasi.htm> .
- İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına Terfi Taltif ve Cezalandırılmalarına Dair Kanun. (4357). Erişim tarihi ve adresi: Aralık 24, 2010 <http://www.meb.gov.tr/mevzuatbankasi.htm>.
- Karakuş, M. Töremen, F. (2006). *Denetçi gözüyle yönetici yeterlikleri: ilköğretim okulu yöneticileri üzerine bir araştırma*. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13.
- Memurun Yargılanması Hakkında Kanun. (4483). Erişim tarihi ve adresi: Aralık 24, 2010. <http://www.meb.gov.tr/mevzuatbankasi.htm>.
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği. Erişim tarihi ve adresi: Aralık 24, 2010. <http://www.meb.gov.tr/mevzuatbankasi.htm>.
- Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği. (1993). *Resmi Gazete*. Sayı: 21717 (Değişik: 1998/23461; 2001/24448; 2005/25709 RG).
- Milli Eğitim Bakanlığı, Teftiş Kurulu Başkanlığı. (2006). *İnceleme soruşturma ve ön inceleme rehberi*. Ankara: Teftiş Kurulu Yayınları: Yayın No: 46.

İnceleme Soruşturma Açısından Okul Müdürlerinin Değerlendirilmesi

- Pınar, İ. (2003). *4483 Sayılı kanuna göre memur suçlarında idari ve adli soruşturma usulleri*. (4. bsm.). Ankara: Seçkin Yayıncılık A.Ş.
- Şahin, A.A. (2000). İlköğretim yöneticilerinin yeterlilikleri. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, Sayı:22. (254-259).
- Taymaz, H. (1997). *Eğitim sisteminde teftis-kavramlar ilkeler yöntemler*. Pegem Yayınları, Ankara.
- Ülker, Y., Kaya, S. (2010). İlköğretim fütüştürmelerinin rehberlik, değerlendirme ve soruşturma rolleri hakkında öğretmen görüşlerinin saptanması. *II. Uluslar arası Katılımlı Eğitim Dnetimi Kongresi 23-25 Haziran Kütahya*.
- Yaman, M., Bayrakçı, M., Yaman, Ç. (2002). Stres kaynakları ile yöneticilerin kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Eğitim araştırmaları*. 9.1-15.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, N. (2011). Yöneticilik görevinin okul müdürlerine olumlu ve olumsuz katkıları. *Eğitim ve Bilim* 36 (161), 230-245.